

V. 17. ESTETICKÁ VÝCHOVA (Ev)

CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **estetická výchova** vychází ze vzdělávacích oborů **výtvarná výchova** a **hudební výchova**, které spolu tvoří obsah vzdělávací oblasti **umění a kultura**.

Vyučovací předmět **estetická výchova** nahrazuje dva samostatné vyučovací předměty **hudební výchova** a **výtvarná výchova**, které žáci měli v 1. – 8. ročníku.

Estetická výchova je kombinací výtvarné a hudební výchovy. Poměr hodin věnovaných hudební a výtvarné výchově a také jejich obsah mohou žáci aktivně ovlivňovat. Vycházíme z předpokladu, že v 9. ročníku, kde se estetická výchova vyučuje, mají žáci již vyhraněné zájmy, které chceme v hodinách estetické výchovy podporovat, prohlubovat a rozšiřovat.

Estetická výchova sice není volitelným předmětem, ale žáci mohou výraznou měrou ovlivňovat jeho obsah.

Dalí jsme žákům možnost vybírat z nabízených výtvarných a hudebních činností s cílem probudit v nich trvalý zájem o výtvarné nebo hudební umění. Myslíme, že nemá význam nutit třídu výtvarně nadaných žáků do hudebních činností, které je nebaví a naopak. Na začátku školního roku se žáci s vyučujícím dohodnou na obsahu hodin estetické výchovy tak, aby každý žák měl možnost věnovat se svým zájmům a případně je také prezentovat před spolužáky. Žáci se tak učí respektovat názory druhých, obhajovat svoje názory pomocí klidné a rozumné argumentace, hledat kompromisní řešení a podřídit se přání většiny. V praxi si tak ověřují fungování demokratických principů ve společnosti.

Estetická výchova se stává zároveň také prostředkem sebepoznávání žáků - žáci si ujasňují své zájmy, schopnosti a cíle a mohou prostřednictvím prezentací zájmů svých spolužáků poznávat nové věci, které se mohou stát další vhodnou náplní jejich volného času.

Vyučovací předmět **estetická výchova** má rehabilitační a relaxační charakter - vnímání hudby a výtvarných děl i vlastní hudební a výtvarná produkce snižují vnitřní napětí a mají harmonizující vliv na osobnost žáka. Estetická výchova je předmětem, ve kterém si každý žák může zvolit takovou činnost, ve které může zažít pocit úspěchu, a to umožňuje žákům budovat si zdravé sebevědomí.

■ **OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU**

Vzdělávací obsah předmětu uvedený v tabulkách tvoří náměty, ze kterých mohou žáci vybírat po dohodě s ostatními spolužáky a vyučujícím. Učivo není povinné, protože všechny očekávané výstupy oborů výtvarná výchova a hudební výchova byly již splněny v 1.– 8. ročníku.

Vyučovací předmět **estetická výchova** se podle školního učebního plánu vyučuje v 9. ročníku 2 hodiny týdně.

Vyučovací předmět **estetická výchova** využívá všech organizačních forem výtvarné a hudební výchovy - podle toho, jaké činnosti se žáci zrovna věnují.

Z kapitoly „Zařazení průřezových témat“ je zřejmé, ve kterém ročníku a jakou formou se v předmětu **estetická výchova** realizují jednotlivá **průřezová témata**.

Výuka **výtvarných činností** probíhá podle náplně vyučovací hodiny buď v kmenové třídě nebo v učebně výtvarné výchovy, která je vybavena i malou keramickou dílnou s hrnčířským kruhem a keramickou pecí.

Součástí výuky mohou být také výstavy zaměřené na různé výtvarné žánry a dokumentární filmy o výtvarných činnostech, výtvarnících a lidových řemeslech. Formou exkurzí žáci poznávají bytovou a oděvní kulturu i urbanistickou koncepci svého okolí. Žáci se učí na internetu, v knižních publikacích a časopisech vyhledávat informace na dané téma a poté o nich kultivovanou formou diskutovat.

Poznávají, že názory na umělecké dílo se mohou u různých lidí lišit a učí se rozumnými argumenty hájit svůj názor i respektovat názor druhých.

Výuka **hudebních činností** probíhá převážně v učebně hudební výchovy vybavené klavírem, přenosnými elektrickými klávesovými nástroji, širokou škálou rytmických hudebních nástrojů a kvalitním zařízením pro reprodukci hudebních děl. Učebna také poskytuje dostatečný prostor pro hudebně pohybové činnosti žáků.

Součástí výuky se mohou stát také návštěvy různých koncertů, výstav, divadelních a filmových představení tematicky zaměřených na oblast hudební kultury. V hodinách estetické výchovy mají žáci možnost představit svoji oblíbenou hudební skupinu a spolupodílet se na výběru skladeb pro vokální, poslechové a hudebně pohybové činnosti - tak chceme žáky nejen aktivně zapojit do výuky, ale také je vedeme k samostatné tvořivé práci a prezentaci výsledků práce před skupinou vrstevníků. V následné diskuzi o tvorbě dané hudební skupiny učíme žáky společensky vhodnou formou obhajovat svůj názor.

■ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

◦ **Kompetence k učení**

- snažíme se poskytnout žákům pocit úspěchu tím, že vědomě navozujeme situace, ve kterých může být žák úspěšný (podle individuálních možností žáků volíme formu i stupeň obtížnosti práce)
- poskytujeme žákům prostor pro ovlivňování obsahu hodin estetické výchovy podle jejich zájmů
- při hodnocení používáme převážně prvky pozitivní motivace, oceňujeme snahu a ind. pokrok
- snažíme se o klidnou a tvůrčí atmosféru v hodinách estetické výchovy
- motivujeme k učení, snažíme se žáky zbavit ostychu z vlastní hudební a výtvarné produkce
- výsledky práce hodnotíme velmi citlivě, při hodnocení výtvarných činností se zaměřujeme spíše na volbu výtvarných prostředků než kvalitu prací, abychom méně nadané žáky nedemotivovali
- žáky zásadně nenutíme do aktivit, které jsou jim nepříjemné
- učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace z různých zdrojů
- učíme žáky experimentovat s různými výtvarnými materiály a z provedených experimentů vyvozovat závěry o vlastnostech výtvarných materiálů a možnostech jejich zpracování
- učíme žáky výsledky vlastní práce vhodnou formou prezentovat před skupinou vrstevníků

◦ **Kompetence k řešení problémů**

- vedeme žáky k poznání, že problémy jsou běžnou součástí života všech lidí, že není třeba se jich obávat, ale je potřebné si osvojit základní způsoby jejich překonávání
- učíme žáky poznat své vlastní problémy při osvojování učiva, popsat je a požádat o radu
- podporujeme týmovou spolupráci při řešení problémů
- učíme žáky pracovat s různými zdroji informací a tím je vedeme k větší samostatnosti při řešení problémů
- učíme žáky různým výtvarným technikám a vedeme je k samostatné volbě vhodné výtvarné techniky k vyjádření vlastního záměru na základě poznání vlastností různých výtvarných materiálů a možností jejich zpracování
- podporujeme tvořivost a netradiční řešení úkolů, rozvíjíme fantazii žáků
- učíme žáky využívat možností výtvarného a hudebního umění k vlastní relaxaci

◦ **Kompetence komunikativní**

- rozvíjíme slovní zásobu; učíme žáky rozumět běžně používaným odborným termínům z oblasti hudebního a výtvarného umění a aktivně je používat
- učíme žáky volit vhodné formy komunikace v různých životních situacích
- učíme žáky respektovat základní pravidla komunikace při týmové práci (střídání role posluchače a mluvčího jako základ účinné komunikace, respektování rozdílných názorů a obhajoba vlastních názorů pomocí klidné a rozumné argumentace)
- podporujeme přátelskou komunikaci mezi žáky různých věkových kategorií
- vedeme žáky k pochopení výtvarného a hudebního umění jako svébytného prostředku komunikace
- rozvíjíme nonverbální komunikaci

◦ Kompetence sociální a personální

- podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci navzájem potřebují
- učíme žáky spolupracovat v týmech, rozvíjíme schopnosti žáků zastávat v týmu různé role
- učíme žáky ocenit přínos každého jedince pro práci skupiny dle jeho individuálních možností
- rozvíjíme v žácích schopnost empatie (poznat, kdy druhý člověk potřebuje pomoc a vhodnou formou mu ji poskytnout, chápat a respektovat pocity a názory spolužáků i dospělých)
- rozvíjením hudebně pohybových schopností žáků usnadňujeme jejich začlenění do běžných volnočasových aktivit (cvičení s hudbou ve fitness centrech, kurzy tance a společenské výchovy, společenské akce spojené s tancem)

◦ Kompetence občanské

- vedeme žáky k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy mezi lidmi
- upevňujeme žádoucí pozitivní formy chování ve škole i mimo ni
- rozvíjíme sebeovládání žáků
- vedeme žáky k sebeúctě a úctě k ostatním žákům a dospělým, učíme žáky tolerovat rozdílné možnosti spolužáků při osvojování učiva a respektovat odlišný hudební a výtvarný vkus spolužáků i dospělých
- učíme žáky hodnotit činnosti spolužáků citlivou a kultivovanou formou a s respektem k jejich rozdílným schopnostem
- vedeme žáky k aktivní ochraně zdraví (důsledně vyžadujeme dodržování pravidel bezpečnosti a hygieny práce s různými výtvarnými materiály, hodnotíme vliv estetického životního prostředí na zdraví člověka, učíme žáky využívat výtvarné a hudební umění k vlastní relaxaci)

◦ Kompetence pracovní

- vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí
- kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme (přihlížíme k individuálním možnostem žáka, oceňujeme snahu)
- vedeme žáky k odpovědnosti za plnění svých pracovních povinností
- práci nikdy netrestáme
- rozvíjíme jemnou i hrubou motoriku, koncentraci a pracovní výdrž
- učíme žáky plánovat, organizovat a hodnotit vlastní práci i práci týmu
- vedeme žáky k volbě vhodné výtvarné techniky k vyjádření vlastního záměru
- měníme pracovní podmínky, a tak žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky
- učíme žáky poznávat a experimentálně ověřovat vlastnosti různých výtvarných materiálů
- učíme žáky pracovat podle časového plánu a osvojeného algoritmu práce s jednotlivými výtvarnými materiály
- seznamujeme žáky s nabídkou pracovních profesí z oblasti hudební a výtvarné kultury
- připravujeme žáky na přijímací pohovor při zkouškách na střední školu nebo při nástupu do zaměstnání

◦ Kompetence digitální

- vedeme žáky k aktivnímu a smysluplnému využívání elektronických hudebních nástrojů, digitálních aplikací i dostupných programů jako nástrojů pro reprodukční, produkční i vlastní tvůrčí počiny
- motivujeme žáky k zaznamenávání, snímání a přenosu i prezentaci hudby a hudebních i zvukových projektů prostřednictvím digitálních technologií, případně k uplatnění digitálních technologií jako nástroje sebeprezentace v rámci vlastních audiovizuálních projektů
- motivujeme žáky k užívání různorodých vizuálně obrazných prostředků včetně digitálních technologií při vlastní tvorbě, k nalézání neobvyklých postupů a různých variant řešení
- poskytujeme žákům prostor ke sdílení a prezentaci tvůrčího záměru, témat a výsledků tvůrčí práce v rovině tvorby, vnímání a interpretace
- vedeme žáky k vyhledávání a sdílení inspiračních zdrojů, uměleckých děl i běžné produkce s respektem k autorství a autorským právům

▣ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY (OVO) VZDĚLÁVACÍHO OBORU HUDEBNÍ VÝCHOVA

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák

- HV-9-1-01 využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách
- HV-9-1-02 uplatňuje získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu i při mluvním projevu v běžném životě; zpívá dle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase i vícehlase
- HV-9-1-03 reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří a volí jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace
- HV-9-1-04 rozpozná některé z tanců různých stylových období, zvolí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě
- HV-9-1-05 orientuje se v proudu znějící hudby, přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku
- HV-9-1-06 zařadí na základě individuálních schopností a získaných vědomostí slyšenou hudbu do stylového období

Učivo:

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

pěvecký a mluvní projev - rozšiřování hlasového rozsahu, hlasová hygiena, hlasová nedostatečnost a některé způsoby její nápravy, mutace, vícehlasý a jednohlasý zpěv, deklamace, techniky vokálního projevu (scat, falset apod.), jejich individuální využití při zpěvu i při společné vokálně instrumentálních aktivitách

intonace a vokální improvizace - diatonické postupy v durových a mollových tóninách, improvizace jednoduchých hudebních forem

hudební rytmus - odhalování vzájemných souvislostí rytmu řeči a hudby, využívání rytmických zákonitostí při vokálním projevu

orientace v notovém záznamu vokální skladby - notový zápis jako opora při realizaci písně či složitější vokální nebo vokálně instrumentální skladby

rozvoj hudebního sluchu a hudební představitosti - reprodukce tónů, převádění melodií z nezpěvné do zpěvné polohy, zachycování rytmu popřípadě i melodie zpívané (hrané) písně pomocí notového (grafického) záznamu

reflexe vokálního projevu - vlastní vokální projev a vokální projev ostatních, hledání možností nápravy hlasové nedostatečnosti (transpozice melodie, využití jiné hudební činnosti)

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

hra na hudební nástroje - nástrojová reprodukce melodií (písní, motivků, témat, jednoduchých skladeb), hra a tvorba doprovodů s využitím nástrojů Orffova instrumentáře, keyboardů a počítače, nástrojová improvizace (jednoduché hudební formy)

záznam hudby - noty, notační programy (např. Capella, Finale, Sibelius) a další způsoby záznamu hudby

vyjadřování hudebních i nehupebních představ a myšlenek pomocí hudebního nástroje - představy rytmické, melodické, tempové, dynamické, formální

tvorba doprovodů pro hudebně dramatické projevy

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

pohybový doprovod znějící hudby - taktování, taneční kroky, vlastní pohybové ztvárnění

pohybové vyjádření hudby v návaznosti na sémantiku hudebního díla - pantomima, improvizace

pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby - tempové, dynamické, rytmicko- metrické, harmonické

orientace v prostoru - pamětné uchování a reprodukce pohybů při tanci a pohybový pohybovýc hrách

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

orientace v hudebním prostoru a analýza hudební skladby - postihování hudebně výrazových prostředků, významné sémantické prvky užití ve skladbě (zvukomalba, dušmalba, pohyb melodie, pravidelnost a nepravidelnost hudební formy) a jejich význam pro pochopení hudebního díla

hudební dílo a její autor - hudební skladba v kontextu s jinými hudebními i nehudebními díly, dobou vzniku, životem autora, vlastními zkušenostmi (inspirace, epigonství, kýč, módnost a modernost, stylová provázanost)

hudební styly a žánry - chápání jejich funkcí vzhledem k životu jedince i společnosti, kulturním tradicím a zvykům

interpretace znějící hudby - slovní charakterizování hudebního díla (slohové a stylové zařazení apod.), vytváření vlastní soudů

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

Očekávané výstupy

žák

HV-9-1-01p doprovází písně pomocí ostinata

HV-9-1-02p, HV-9-1-03p interpretuje vybrané lidové a umělé písně

- pozorně vnímá znějící hudbu skladeb většího rozsahu
- rozpozná vybrané hudební nástroje symfonického orchestru
- uvede jména hudebních skladatelů a název některého z jejich děl

Učivo:

vokální činnosti - pěvecké dýchání, frázování, hlasová a intonační cvičení, zpěv jednohlasu i vícehlasu (kánón) v přiměřeném rozsahu

instrumentální činnosti - vyjádření rytmu písně „hrou na tělo“ nebo hrou na Orffovy nástroje, ostinátní doprovod vlastního zpěvu, zpěvu spolužáků nebo poslouchané písně

poslechové činnosti - rozlišování délky, síly, výšky a barvy tónů, poznávání známých písní podle tempa, rytmu a melodie, soustředěný poslech skladeb většího rozsahu, poznávání zvuků hudebních nástrojů symfonického orchestru, rozeznávání různých hudebních žánrů (lidová píseň, dechová hudba, pop, rock, jazz, swing, opera, opereta, muzikál, country - žáci mají možnost prezentace oblíbené hudební skupiny), nejvýznamnější čeští a světoví hudební skladatelé a jejich díla

hudebně pohybové činnosti - vyjádření tempa a rytmu písně různou formou pohybu („hra na tělo“, volný tanec, disko a country tanec, základy společenských tanců)

▣ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY (OVO) VZDĚLÁVACÍHO OBORU VÝTVARNÁ VÝCHOVA

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák

- VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává prvky vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé prvky a jejich vztahy pro získání osobitých výsledků
- VV-9-1-02 zaznamenává vizuální zkušenosti, i zkušenosti získané ostatními smysly, zaznamenává podněty z představ a fantazie
- VV-9-1-03 zachycuje jevy a procesy v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění a digitálních médiích – počítačová grafika, fotografie, video, animace
- VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření
- VV-9-1-05 rozliší působení vizuálně obrazného vyjádření v rovině smyslového účinku, v rovině subjektivního účinku
- VV-9-1-06 interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků
- VV-9-1-07 ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně

Učivo:

ROZVÍJENÍ SMYSLOVÉ CITLIVOSTI

prvky vizuálně obrazného vyjádření - linie, tvary, objemy, barevné kvality, textury; vztahy a uspořádání prvků v ploše, objemu, prostoru a v časovém průběhu (podobnost, kontrast, rytmus, dynamické proměny, struktura), ve statickém i dynamickém vizuálně obrazném vyjádření

uspořádání objektů do celků v ploše, objemu, prostoru a časovém průběhu - vyjádření vztahů, pohybu a proměn uvnitř a mezi objekty (lineární, barevné, plastické a prostorové prostředky a prostředky vyjadřující časový průběh) ve statickém i dynamickém vyjádření

reflexe a vztahy zrakového vnímání k vnímání ostatními smysly - vědomé vnímání a uplatnění mimovizuálních podnětů při vlastní tvorbě; reflexe ostatních uměleckých druhů (hudebních, dramatických)

smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření - umělecká výtvarná tvorba, fotografie, film, tiskoviny, televize, elektronická média, reklama; výběr, kombinace a variace ve vlastní tvorbě

UPLATŇOVÁNÍ SUBJEKTIVITY

prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představ a osobních zkušeností – manipulace s objekty, pohyb těla a jeho umístění v prostoru, akční tvar malby a kresby, uspořádání prostoru, celku vizuálně obrazných vyjádření a vyjádření proměn; výběr, uplatnění a interpretace

typy vizuálně obrazných vyjádření - hračky, objekty, ilustrace textů, volná malba, socha, plastika,

animovaný film, comics, fotografie, elektronický obraz, reklama, vizualizované dramatické akce, komunikační grafika; rozlišení, výběr a uplatnění pro vlastní tvůrčí záměry

přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením - hledisko jejich vnímání (vizuální, statické, dynamické), hledisko jejich motivace (fantazijní, symbolická, založená na smyslovém vnímání, racionálně konstruktivní, expresivní); reflexe a vědomé uplatnění při vlastních tvůrčích činnostech

OVĚŘOVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH ÚČINKŮ

osobní postoj v komunikaci - jeho utváření a zdůvodňování; důvody vzniku odlišných interpretací vizuálně obrazných vyjádření (samostatně vytvořených a přejatých), kritéria jejich porovnávání, jejich zdůvodňování

komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření - utváření a uplatnění komunikačního obsahu;

vysvětlování a obhajoba výsledků tvorby s respektováním záměru autora; prezentace ve veřejném prostoru

proměny komunikačního obsahu - záměry tvorby a proměny obsahu vizuálně obrazných vyjádření vlastních děl.

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

Očekávané výstupy

žák

VV-9-1-01 až VV-9-1-07p uplatňuje základní dovednosti při přípravě, realizaci a prezentaci vlastního tvůrčího záměru

VV-9-1-01p, VV-9-1-03p uplatňuje linie, barvy, tvary a objekty v ploše i prostoru podle vlastního tvůrčího záměru, využívá jejich vlastnosti a vztahy; pojmenovává je ve výsledcích vlastní tvorby a tvorby ostatních; vnímá a porovnává jejich uplatnění v běžné i umělecké produkci

VV-9-1-02p při vlastní tvorbě vychází ze svých vlastních zkušeností, představ a myšlenek, hledá a zvolí pro jejich vyjádření nejvhodnější prostředky a postupy; zhodnotí a prezentuje výsledek své tvorby, porovnává jej s výsledky ostatních

VV-9-1-06p vnímá a porovnává výsledky běžné i umělecké produkce, slovně vyjádří své postřehy a pocity

Učivo:

výtvarné osvojování skutečnosti - výtvarné zpracování námětů ze života dětí a jejich rodiny, ilustrace příběhů; zachycení tvaru, velikosti a barvy věcí denní potřeby, přírodních objektů a postavy; výrazové možnosti linie, barvy, světla a stínu; základy krajinomalby, jednoduché vyjádření perspektivy; fantazijní práce

dekorativní práce - rytmické řazení prvků, barev a linií, tisk na papír a textil, ubrousková technika, ornament, papírová a textilní koláž, prošívání papíru

prostorové vytváření - vlastnosti materiálů pro prostorové vytváření a jejich zpracování (trojrozměrné modely z papíru a kartonu, modelování z modelovací hmoty, moduritu a keramické hlíny, odlévání sádry)

výtvarné práce spojené s experimentováním - kresba zmizíkem do inkoustové plochy, frotáž na papír a na textil

výtvarné umění a životní prostředí - umění kolem nás: ilustrace, fotografie, malba, grafika, užité umění, architektura a urbanistika; díla výtvarníků místního regionu, díla českých a světových malířů, návštěvy rozsahem i obsahem přiměřených výstav; výrazové možnosti písma, návrhy plakátů, obalů na zboží, rozbor obsahové i formální stránky reklamy; kultura bydlení a odívání; besedy o umění a výtvarné tvorbě žáků; spolupráce při pořádání výstav prací žáků